

תנועת הקיבוץ הדתי

י"ט במנחם-אב, תש"ע, 30.7.10

גיליון מס' 218

פרשת עקב

פרשה ארצישראלית

מאת נחמיה רפל, קבוצת יבנה

בשנות כהונתי כשליח בני עקיבא בבריטניה, הגיעה לידי חוברת שכתב הרב ישראל (סר עמנואל) יעקובוביץ ז"ל, שכיהן באותה תקופה כרב הראשי למדינות חבר העמים הבריטי. כותרת החוברת: "ארץ ישראל בתורה", ועניינה: "מעלותיה של הארץ בפרשנות חז"ל על פרשות השבוע". המחבר טורח לקשר כל אחת מפרשות השבוע אל שבחיה של ארץ ישראל, לעיתים בדרכים נפתלות של הדרש והסוד, ואני קראתי וחשתי שהוא עושה זאת כנראה מתוך צורך פנימי של היושב בגלות, שאינו חש את הארץ בחמשת חושיו, וברצותו להתחבר ל"אַרְץ חֲמֻדָּה טוֹבָה וְרַחֲבָה" הוא נאלץ לעשות זאת באמצעות עיון למדני-תיאורטי.

עבורנו, הזוכים לשבת בארצנו, אין ספק שפרשת עקב היא מהיותר ארצישראליות שבפרשות השבוע. פסוקים שהם ברורים מאליהם עבור תינוק שנולד בארץ, לא יובנו ע"י אֲחִיו היושב בגולה. ייחודה של הארץ ניכר למשל בפסוק: "אַרְץ אֲשֶׁר-ה' אֱלֹהֶיךָ דָרַשׁ אֹתָהּ, תָּמִיד עֵינֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בָּהּ מְרִשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרֵית שָׁנָה" (פרק י"א פסוק י"ב), מציאות המוכרת לנו מכותרות העיתונים המגיעים אלינו חדשות לבקרים. חמדתה של ארצנו מתגלה להולכים בה לאורכה ולרוחבה כפי שמתארת התורה בפסוקים: "כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ מְבִיאֲךָ אֶל-אַרְץ טוֹבָה, אֶרֶץ נַחְלֵי מַיִם, עֵינֵת וְתַהֲמַת יְצָאִים בְּבִקְעָה וּבְהָר. אֶרֶץ חֹטָה וְשַׁעֲרָה וְגִפְן וְתַאֲנָה וְרִמּוֹן, אֶרֶץ-זֵית שְׁמֶן וְדָבָשׁ. אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא בְמַסְכַּנְתָּ תֹאכַל-בָּהּ לֶחֶם, לֹא-תַחֲסֹר כָּל בָּהּ, אֶרֶץ אֲשֶׁר אֲבָנֶיהָ בְּרֹזֶל וּמַהֲרָהָ תַחֲצַב נְחָשִׁית" (פרק ח' פסוקים ז-ט).

מהפסוקים האחרונים עוברת התורה לעסוק במצוות ברכת המזון: "וְאָכַלְתָּ וְשָׂבַעְתָּ, וּבֵרַכְתָּ אֶת-ה' אֱלֹהֶיךָ, עַל-הָאֶרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר נָתַן-לָךְ". חכמינו לימדונו שאין כל הברכות שוות: לאחר אכילת לחם אנו מברכים את ברכת המזון הארוכה, שיש בה שלוש (ארבע) ברכות, ועל אכילת שאר מאכלים משבעת המינים שנשתבחה בהם ארץ ישראל אנו מברכים רק "מעין שלוש", את ברכת הנהנין הקצרה. מדוע אנו מקצרים בברכה לקב"ה? מסביר הרב סולוביצ'יק זצ"ל: כאשר מכינים אוכל, ישנו הבדל גדול בין הכנת פרי להכנת לחם. בהכנת פרי לאכילה – מעורבות האדם היא מינימאלית. הפרי נוצר מעצמו בדרך הטבע, הוא מתפתח מאליו ומבשיל מאליו, וחלקו של האדם מצטמצם לקטיפת הפרי ואכילתו. לעומת זאת – אומר הפתגם העממי – לחם אינו גדל על העצים. חז"ל אמרו: "כמה יגע אדם הראשון עד שלא אכל פרוסה: חרש זרע ניכס עידר קצר עימר דש זרה בירר טחן הרקיד לש וקיטף ואפה, ואח"כ אכל פרוסה" (ברכות ס"ג). בהכנת הלחם האדם שותף לרבש"ע. מכאן – מסביר הרב סולוביצ'יק – ההבדל בין הברכות: על היכולת והזכות שניתנה לנו להיות שותפים לקב"ה אנו מברכים באריכות, ועל מתנת ה' המגיעה אלינו 'כפרי בשל' אנו מסתפקים בברכה קצרה (ע"פ מנחת אב, הרב זכריה טובי, תשס"ח).

אנו, שזכינו לאחר אלפיים שנה להיות שותפים לקב"ה בבניין ארץ ישראל ובתקומתה של מדינת ישראל, חייבים לברך באריכות גם על הזכות הזו שניתנה לנו, להורינו ולילדינו. בברכה זו נדגיש את מחויבותנו לפסוק נוסף המופיע בפרשה, בתום רשימת מעלותיה של ארץ ישראל: "הַשֶּׁמֶר לָךְ פֶּן-תִּשְׁכַּח אֶת-ה' אֱלֹהֶיךָ ... וְאָמַרְתָּ בְּלִבְבְּךָ כִּחֵי וְעַצְמִי יָדִי עָשָׂה לִי אֶת-הַחֵיִל הַזֶּה. וְזָכַרְתָּ אֶת-ה' אֱלֹהֶיךָ כִּי הוּא הֵנִיחָ לָךְ כֹּחַ לַעֲשׂוֹת חֵיִל ...".

הרב שמואל הכהן אבידור ז"ל, מביא בספרו "לקראת שבת" אמרה נאה בשם אביו: רש"י אומר "מצוות שאדם דש בעקביו", והאבא מפרש: "איזו היא מצווה שאדם דש בעקביו? פשוטו כמשמעו: בעקביו ממש זו מצוות יישוב ארץ ישראל, ורבים טועים וחושבים שזוהי מצווה קלה".

וממשיך הרב אבידור הכהן: "חכמינו (תענית ד') אומרים: 'אל תקרי אבניה ברזל – אלא בונה ברזל', הוזה אומר, רק אנשים עם רצון ברזל, עם עקשנות שאינה יודעת מעצור, עם רצון חזק כפלדה, רק כאלה יכולים לבנות את ארץ ישראל. האיש הירא ורך הלבב נרתע מן המשימות שהארץ הזו מטילה על בניה-בונה. רק חלוצים אשר מסוגלים היו לקפוץ לתוך ביצות עמק יזרעאל נגועות הקדחת, לנקז, ליבשן, להפוך את עמק הקללה כולו לארץ נושבת ומבורכת – רק כאלה יבנו את הארץ אשר ה' מביא אותנו אליה".

בשנת ה-80 לתנועת הקיבוץ הדתי, ובשנת ה-100 לתנועה הקיבוצית כולה, אנו בעיצומו של מסע שכולו גילוי עוצמתם האנושית והרוחנית של החלוצים, המייסדים והראשונים, של "בונה – ברזל". כך, למשל, כתב אברהם (רודי) הרץ על ימי החורף: "כל כוחותינו המשותפים היו דרושים כדי להחזיק את הראש מעל פני המים ... לא היתה לנו משבצת קרקע אלא חלקות מפוזרות ומרוחקות אחת מחברתה ומהשטח המיועד לישוב, ומרחקים אלה נעשו בימי הבוץ לסיוט. הגשם הראשון הפך את האדמות לבוץ שחור ודביק, הבוץ נדבק לרגלי אדם ובהמה. כל צעד נעשה במאמץ בגלל הבוץ הסמיך, וכל צעד נוסף הכפיל את המאמץ מפאת הבוץ המצטבר" (נושא אלומותיו, 128 - 129).

בעין הנצי"ב כותב בתש"ו נער בן 16 על קשיי הקיץ בעמק בית שאן: "היום הקשה ביותר הוא שבת. הנה המנוחה הנכספת, אבל מקום לנוח בו להסתר מחמת השמש הלוהטת – אין, ... עדיין אין לנו מי שתייה במחנה. במשך ימות השבוע מביאים פעמיים ביום חביות מים מן המעיין הסמוך. אבל מים נקיים למקלחת אין".

במקום אחר מעיד רודי: "על אף המצב העלוב הזה היו לנו אמביציות גדולות. היתה לנו הרגשה ברורה שלמעשה שלנו נועדה חשיבות היסטורית ... אך הפער בין החזון והמציאות היה עצום. לא רק מבחינה כמותית, אלא, לא פחות, מבחינת הפוטנציאל הרוחני והדתי. מבחינות אלה מצבנו היה דל עד כדי ייאוש" (נושא אלומותיו, 46).

קריאת פרשת עקב על רקע פועלם הענק של חלוצי הציונות הדתית, שידעו להבחין במעלותיה של ארץ הקודש גם בשעות שהיה קשה לפתוח את העיניים, ושידעו לשלב בין שתי 'הדרישות': 'אַרְץ אֲשֶׁר-ה' אֶלֶּהֶיךָ דַרְשׁ אֶתָּה" ו"הִגִּיד לְךָ אֲדָם מֵה-טוֹב וּמֵה-ה' דוֹרְשׁ מִמֶּךָ", קריאה זו נותנת לנו כוח, היא מעצימה ומאתגרת!

נחמיה רפל, חבר קבוצת יבנה, מכהן כמזכ"ל הקיבוץ הדתי.
ניהל עד לכניסתו לתפקיד את בית הספר העל-יסודי המשותף
בקבוצת יבנה.

אפשר לקבל את דף פרשת השבוע של הקיבוץ הדתי בדואר אלקטרוני או לראות אותו באינטרנט באתר של הקיבוץ הדתי בכתובת: www.kdati.org.il/parashat/hashavua.htm

כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il ולרשום subscribe בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בשורת הנושא.

תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: webmaster@kdati.org.il

אתר האינטרנט של תנועת הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il